

Sygn. akt V CSK 85/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 26 maja 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Barbara Myszka

w sprawie z powództwa "G." Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w B.

przeciwko "P." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
w C.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 26 maja 2006 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 24 sierpnia 2005 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo cesjonariusza o zapłatę odszkodowania za szkodę wynikłą wskutek niemożliwości świadczenia pozwanego cedenta spowodowanej okolicznością za którą ponosi on odpowiedzialność. Uznał, że choć zachodziły przesłanki z art. 493 § 1 k.c., to jednak przyjął, że powódka nie wykazała wysokości poniesionej szkody, a zatem jej roszczenia jako nie udowodnione w zakresie wysokości podlegało oddaleniu.

Sąd II instancji oddalił apelację powódki, przyjmując, że roszczenie nie zasługuje na uwzględnienie z innych przyczyn aniżeli wskazane przez Sąd I instancji. Opierając się na literalnym brzemieniu umowy cesji zawartej między stronami 25 maja 2004 r. Sąd odwoławczy stwierdził, że nie sposób ustalić jaki tytuł wykonawczy miały strony na względzie i czy termin uiszczenia zapłaty za wierzytelność miał być liczony od daty wydania tytułu wykonawczego przez pozwaną.

Ponadto Sąd drugiej instancji przyjął, że odstąpienie od umowy dokonane przez „pozwanego” (powinno być: powoda) było nieskuteczne, a także uznał, że nawet „ponowne” zbycie wierzytelności osobie trzeciej nie oznacza, iż świadczenie wzajemne pozwanego stało się niemożliwe.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powód nie przedstawił dowodów wskazujących na to, że nawet gdyby dokonał zapłaty za objętą cesją wierzytelność, to nie byłoby możliwym przejście jej własności na jego rzecz, a więc nie wykazał, że świadczenie wzajemne pozwanego było niemożliwe. W konsekwencji Sąd ten uznał, że powód nie wykazał spełnienia przesłanek odstąpienia od umowy przewidzianych w art. 493 k.c.

Powodowa spółka w skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach zarzuciła:

- błędną wykładnię art. 493 § 1 k.c. przez przyjęcie, że działanie pozwanej nie stanowiło okoliczności o których mowa w tym przepisie, a w konsekwencji błędne niezastosowanie art. 361 § 2 k.c., art. 363 k.c. i art. 471 k.c. w zw. z art. 494 k.c. i art. 475 k.c. w zw. z art. 493 k.c.,

- niewłaściwe zastosowanie art. 361 § 1 k.c. w zw. z art. 493 § 1 k.c. dla oceny związku przyczynowego między działaniem pozwanej a szkodą powódki,
- niewłaściwe zastosowanie art. 491 § 1 k.c. przez przyjęcie, że powódka nie określiła terminu spełnienia świadczenia dla skutecznego odstąpienia od umowy mimo istnienia takiego obowiązku,
- niezastosowanie art. 57 § 2 k.c. przez przyjęcie, że pozwana nie była zobowiązana do niedokonywania rozporządzeń prawem własności,
- niezastosowanie art. 471 k.c. i przyjęcie wykonania zobowiązania przez pozwaną,
- na s. 12 i 14 uzasadnienia skargi kasacyjnej powódka zarzuciła także naruszenie art. 65 § 2 k.c. przez wadliwe ustalenie treści umowy w przedmiocie określenia świadczenia wzajemnego pozwanego sprzedawcy wskutek uznania, że tym świadczeniem miało być wydanie powódce tytułu wykonawczego, a nie przeniesienie na nią własności wierzytelności.

Zarzuty naruszenia przepisów procesowych obejmują obrazę art. 382 k.p.c., art. 233 § 1 k.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. uzasadnioną pominięciem dowodu, naruszeniem zasady swobodnej oceny dowodów, oraz niewskazaniem przyczyn odmowy dania wiarygodności niektórym dowodom.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej akcentuje się okoliczność, że świadczeniem wzajemnym pozwanej było przeniesienie na powódkę własności cedowanej wierzytelności, a nie wydanie jej tytułu wykonawczego. Nadto powódka wywodzi, że o niemożliwości spełnienia przez pozwaną świadczenia umownego, za którą pozwana ponosi odpowiedzialność, przesądza wcześniejsze zbycie przez pozwaną tej samej wierzytelności na rzecz osoby trzeciej.

Pozwana w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania, twierdząc, że z mocy art. 398³ § 3 k.p.c. nie mogą być podstawą skargi kasacyjnej zarzuty dotyczące oceny materiału dowodowego. Nadto pozwana wskazuje na niewykazanie przez

powódkę wystąpienia niemożliwości świadczenia w sytuacji gdy sporna wierzytelność nadal istniała.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna zasługiwała na uwzględnienie wobec zasadności niektórych zarzutów spośród zgłoszonych w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej.

Nie mają natomiast uzasadnionych podstaw zarzuty zgłoszone w ramach drugiej podstawy kasacyjnej, gdyż wszystkie zarzuty naruszenia wskazanych przepisów procesowych dotyczą ustalenia faktów stanowiących podstawę rozstrzygnięcia lub oceny dowodów. Tymczasem z woli ustawodawcy wyrażonej w art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. W tym stanie rzeczy oceny zasadności zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego należało dokonać z uwzględnieniem stanu faktycznego będącego podstawą rozstrzygnięcia dla Sądu drugiej instancji.

Uzasadniony okazał się po pierwsze zarzut naruszenia art. 65 § 2 k.c., zgłoszony i rozwinięty w uzasadnieniu skargi kasacyjnej (str. 12 i 14 skargi). Wbrew określonym w tym przepisie kryteriom badania treści umowy w kwestiach spornych między jej stronami, Sąd Apelacyjny, odwołując się do literalnego brzmienia umowy przelewu wierzytelności, błędnie i stanowczo przyjął, że przedmiotem świadczenia wzajemnego pozwanej było wydanie powódce tytułu wykonawczego, a z treści umowy nie sposób jedynie ustalić, który w istocie tytuł wykonawczy strony miały na względzie. Takie określenie treści świadczenia pozwanej stało się następnie podstawą do oceny czy takie świadczenie stało się niemożliwe wskutek okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność strona pozwana. Tymczasem zasadnie wywodzi strona skarżąca, że przy zastosowaniu art. 65 § 2 k.c. należało przyjąć, że przedmiotem świadczenia wzajemnego pozwanej było przeniesienie na powódkę własności wierzytelności, zastrzeżone w umowie pod warunkiem zapłaty przez powódkę ceny w terminie rozpoczynającym bieg od dnia otrzymania tytułu wykonawczego. Ocena zatem niemożliwości świadczenia przez pozwaną powinna być dokonana w odniesieniu do

prawidłowego, rzeczywiście określonego w umowie, świadczenia wzajemnego pozwanej, którym było przeniesienie na powódkę wierzytelności, z określeniem wystąpienia skutku rzeczowego w chwili dokonania zapłaty ceny jej nabycia w terminie określonym w umowie.

Okolicznością bezsporną ustaloną przez Sąd I instancji i niezakwestionowaną przez Sąd odwoławczy było ustalenie, że w dniu 1 czerwca 2004 r., a więc już w siódmym dniu po zawarciu przez strony sporu umowy przelewu wierzytelności, pozwana dokonała przelewu tej samej wierzytelności na rzecz osoby trzeciej, wyzbywając się w ten sposób wierzytelności, a więc i możliwości jej przeniesienia na powódkę. Innymi słowy, prawidłowo kwalifikowane świadczenie wzajemne pozwanej stało się niemożliwe wskutek wyzbycia się przez pozwaną przedmiotu tego świadczenia na rzecz osoby trzeciej, a więc wskutek okoliczności, za które zobowiązana do świadczenia pozwana ponosi odpowiedzialność. W tej sytuacji nie można zgodzić się z poglądem Sądu Apelacyjnego, że nawet „ponowne” zbycie wierzytelności osobie trzeciej nie oznacza, że świadczenie wzajemne pozwanej stało się niemożliwe, bowiem pozwana nie mogła już później spełnić świadczenia w postaci przeniesienia na powódkę wierzytelności, której wcześniej skutecznie wyzbyła się na rzecz osoby trzeciej. Wbrew stanowisku Sądu odwoławczego, stanu niemożliwości świadczenia pozwanej w przedstawionej sytuacji nie może podważać okoliczność nie przedstawienia przez powódkę dowodów, że nawet gdyby dokonała zapłaty za wierzytelność to nie byłoby możliwym przejście własności tej wierzytelności na jej rzecz. Istotnym jest fakt wyzbycia się przez pozwaną wierzytelności na rzecz osoby trzeciej jeszcze przed upływem zastrzeżonego umową terminu zapłaty ceny, co miało ten skutek, że nawet ewentualne późniejsze dokonanie zapłaty ceny przez powódkę nie mogłoby skutkować nabyciem przez nią własności wierzytelności, ponieważ wierzytelność ta nie stanowiła już wówczas określonego w umowie przedmiotu własności pozwanego zbywcy (zob. w odniesieniu do stanu prawnej niemożliwości świadczenia wyrok SN z dnia 19.12.2002 r., II CKN 1074/00, OSNC 2004/2/19).

W tej sytuacji za trafne należało uznać zarzuty naruszenia art. 65 § 2 k.c., art. 493 § 1 k.c. i art. 494 k.c. Naruszenie pierwszego z nich polegało na wadliwym określeniu wynikającego z umowy świadczenia wzajemnego pozwanej, czego konsekwencją było błędne przyjęcie przez Sąd II instancji braku podstaw do

uznania prawidłowo określonego świadczenia wzajemnego pozwanej za niemożliwe wskutek okoliczności, za które odpowiada. Okoliczność, za którą pozwana odpowiada było dokonanie przez pozwaną, z naruszeniem art. 57 § 2 k.c., rozporządzenia wierzytelnością na rzecz osoby trzeciej w sytuacji, w której uprzednie zawarcie umowy cesji pod warunkiem zawieszającym było równoznaczne z zobowiązaniem się do niedokonywania rozporządzeń tą wierzytelnością aż do czasu wygaśnięcia umowy.

Ponieważ powódka odstąpiła od umowy wzajemnej (v. oświadczenie powódki z 14 lipca 2004 r. – k. 9) w sytuacji określonej w art. 493 § 1 k.c., to jej zachowanie wywołało skutki wymienione w art. 494 k.c., w postaci nabycia uprawnienia do żądania naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania. Do odpowiedzialności odszkodowawczej z art. 494 k.c. stosuje się zasady wynikające z art. 471 k.c. (zob. wyrok SN z dnia 12.05.2005 r., III CK 586/0/4 - niepubl; wyrok SN z dnia 29.06.2005 r., V CK 105/05 - niepubl.), a nawet ewentualna niemożność wykazania utraconych korzyści nie wyłącza uprawnienia do żądania naprawienia szkody polegającej na pomniejszeniu majątku poszkodowanego (v. wyrok SN z dnia 12.03.2004 r. II CK 62/03, niepubl.).

Zważywszy, że Sąd drugiej instancji błędnie nie dopatrył się w ustalonym stanie faktycznym wystąpienia przesłanki warunkującej odstąpienie od umowy na podstawie art. 493 § 1 k.c., a tym samym podstawy do żądania naprawienia szkody na mocy art. 494 k.c., przeto konsekwentnie nie analizował dotychczas wystąpienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, a zwłaszcza postaci szkody i jej wysokości oraz adekwatnego związku przyczynowego między niemożliwością świadczenia a szkodą.

Wobec zasadności podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia wskazanych wyżej przepisów prawa materialnego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, działając na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.